

МРПТИ 06.71.41
JEL Classification: Z11

ISSUES OF STATE SUPPORT AND FINANCE OF CINEMATOGRAPHY IN KAZAKHSTAN

A. B. Manakbaeva

Academy of public administration under the President of the Republic of Kazakhstan,
Nur-Sultan, Republic of Kazakhstan

ABSTRACT

Purpose of the research. Analysis of current issues of state support and financing of cinema as a separate socio-economic industry

Methodology. The study used methods of theoretical and empirical analysis, including description, synthesis, induction, as well as methods of factor and comparative analysis.

Originality / value of the research. In modern conditions of globalization, cinematography plays an important role in the economy of Kazakhstan as a form of creative industry. Given the importance of the field of cinematography, scientific research is currently relevant for improving the mechanisms of state support and financing of domestic film projects. The study describes the statistical indicators of Kazakhstani cinema and the dynamics of the industry over several years. Taking into account the positive foreign experience, a review of regulatory acts in the field of Kazakhstani cinematography is carried out.

Findings. Currently, in the financing of film projects in Kazakhstan, priority is given to national films. In the article, the author describes the essence and advantages of national films, their specificity as a domestic socially significant product. It also focuses on the basic conditions and requirements for financing national films and the benefits provided to domestic film producers. In addition, the issues of subsidizing a foreign legal entity for the production of a film or its part (episode) on the territory of the Republic of Kazakhstan were considered. At the same time, along with the economic benefits (profitability) of national films, their ideological significance and place in society were described.

Keywords: cinematography, state support, state financing, subsidies, rebate system, national films.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ КИНЕМАТОГРАФИЯ САЛАСЫН МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ МӘСЕЛЕСІ

А. Б. Манақбаева

Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы,
Нұр-Сұлтан, Қазақстан Республикасы

АНДАТПА

Зерттеудің мақсаты. Жеке әлеуметтік-экономикалық сала ретінде кинематографияны мемлекеттік қолдау мен қаржыландырудың өзекті мәселелерін талдау.

Зерттеудің әдіснамасы. Зерттеу барысында теориялық және эмпириялық талдау әдістері, соның ішінде сипаттау, синтездеу, индукция, сондай-ақ факторлық және салыстырмалы талдау әдістері қолданылды.

Зерттеудің бірегейлігі / құндылығы. Қазіргі жаһандану жағдайында Қазақстанның экономикасында креативті индустрия түрі ретінде кинематография маңызды рөл атқарады. Бұл орайда, отандық кино-жобаларды мемлекеттік қолдау мен қаржыландыру тетіктерін жетілдіру мақсатында ғылыми зерделеу

жұмыстары қажет. Зерттеу барысында қазақстандық кинематография саласының статистикалық параметрлерін сипаттап, бірнеше жылдағы даму динамикасы көрсетілді. Шетелдік оң тәжірибені ескере отырып, отандық кинематография саласындағы нормативтік-құқықтық актілерге шолу жасалынды.

Зерттеу нәтижелері. Қазіргі кезеңде Қазақстанда киножобаларды қаржыландыру барысында ұлттық фильмдерге көп басымдық беріледі. Мақалада ұлттық фильмдердің мәні мен артықшылықтарына, отандық әлеуметтік-маңызы бар өнім ретіндегі ерекшелігіне сипаттама беріледі. Ұлттық фильмдерді қаржыландырудың негізгі шарттары мен талаптарына назар аударылып, кинематография саласында киножасаушыларға ұсынылатын жеңілдіктер де көрсетілген. Шетелдік заңды тұлғаның Қазақстан аумағында фильмді немесе оның бір бөлігін (эпизодын) түсіруге субсидия беру мәселелері мен тетіктері де сипатталған. Сонымен қоса, ұлттық фильмдердің экономикалық пайдасымен бірге идеологиялық мәні мен қоғам өмірінде алар орны сипатталды.

Түйін сөздер: кинематография, мемлекеттік қолдау, мемлекеттік қаржыландыру, субсидия, рибейт жүйесі, ұлттық фильмдер.

ВОПРОСЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ И ФИНАНСИРОВАНИЯ СФЕРЫ КИНЕМАТОГРАФИИ КАЗАХСТАНА

А. Б. Манакбаева

Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан,
Нур-Султан, Республика Казахстан

АННОТАЦИЯ

Цель исследования. Анализ актуальных вопросов государственной поддержки и финансирования кинематографа как отдельной социально-экономической отрасли.

Методология. В исследовании использовались методы теоретического и эмпирического анализа, в том числе описание, синтез, индукция, а также методы факторного и сравнительного анализа.

Оригинальность / ценность исследования. В современных условиях глобализации кинематография играет важную роль в экономике Казахстана как вид креативной индустрии. Учитывая важность сферы кинематографии, сегодня актуальными являются научные исследования для совершенствования механизмов государственной поддержки и финансирования отечественных кинопроектов. В исследовании описаны статистические показатели казахстанского кинематографа и динамика развития отрасли за несколько лет. С учетом положительного зарубежного опыта проведен обзор нормативных актов в сфере казахстанской кинематографии.

Результаты исследования. В настоящее время в финансировании кинопроектов в Казахстане отдается приоритет национальным фильмам. В статье автор описывает сущность и преимущества национальных фильмов, их специфику как отечественного социально-значимого продукта. Также акцентируется внимание на основные условия и требования финансирования национальных фильмов и преимущества, предоставляемые отечественным производителям кино. Кроме того, рассмотрены вопросы и механизм субсидирования иностранного юридического лица для производства фильма или его части (эпизода) на территории Республики Казахстан. Вместе с тем, наряду с экономическими выгодами (рентабельностью) национальных фильмов были описаны их идеологическое значение и место в обществе.

Ключевые слова: кинематография, государственная поддержка, государственное финансирование, субсидии, система рибейтов, национальные фильмы.

КІРІСПЕ

Қазіргі Қазақстан қоғамында заман талабына сай, жаһандық үрдістерден қалыспайтын кинонарық қалыптасып келеді. Өзгермелі әлемде бәсекелестік пен сұранысқа ие болатын киноөнімдердің

туындауы – бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Экономикалық және әлеуметтік-мәдени сала ретінде киноиндустрияның өнімдеріне, олардың сапасы мен идеологиялық мәніне назар аудару – қоғам мен мемлекеттің ортақ жұмысы.

Көптеген елдерде киноиндустрия экономиканың маңызды саласы ретінде қарқынды дамып келеді. Бүгінгі күні кинематограф – ол көп спектрлі және ауқымды сала: заманауи өнердің бір бағыты, ұлттық экономиканың табысты сегменті, сондай-ақ әлеуметтік институт. Аудиторияның санасын қалыптастыра отырып, қоғам өміріне айтарлықтай әсер ете алады. Жаһандану дәуірінде Қазақстан киноиндустриясының дамуы ұлттық бірегейлікті сақтаудың қажетті шарты болып табылады.

Әрбір мемлекет ұлттық кинематографияны дамытып, оның сол елге экономикалық табыс әкелуіне мүдделі. Кинотеатрларда көрсетілетін кинолардың прокатынан түсетін табыс көлемін ұлғайту – негізгі экономикалық мақсат. Сол себепті көптеген елдер әлемдік аренада фильмдердің премьерасын өткізіп, прокаттан ауқымды қаражат жинауға, пайда табуға ұмтылады. Дүниежүзіндегі дистрибьюторлар қазіргі уақытта фильм көрсететін кинотеатрлардың санын көбейтуде. Әлемдік деңгейдегі брендке айналған халықаралық фестивальдерге қатысуға талпынады. Бұл – кірісті арттыруға мүмкіндік беретін құралдар.

Бұл ретте, экономикалық тиімділік тек кино индустриясымен шектелмейді. Мәдени контент саласы тек өнерге ғана емес, сонымен қатар туризм мен саудаға да әсер етеді. Қазіргі заманда көптеген туристер әлемге танылған әртүрлі фильмдермен байланысты жерлерге (елдерге) барады. Бұдан сол жергілікті мекендегі заттарға сұраныстың артуы байқалады. Кинокартиналардың сәттілігі ұлттық брендтің, елдің имиджінің жоғарылауына әкеледі.

Бүгінгі таңда көптеген дамыған елдердің мәдени әлеуеті өте жоғары. Бұндай деңгей мен мәдени контент экономикалық өсудің жаңа қозғалтқышына айналуы ықтимал. Ол үшін мәдениетті және экономикалық компоненттерді біріктіре қарастырған жөн. Олардың үйлесімді дамуына ықпал ету қажет. Бұл мәселеде ең алдымен кино саласындағы мемлекеттік саясатты іске асырудағы маңызды элемент ретінде мемлекеттік қолдау мен қаржыландырудың тиімді жүйесін түсіну керек.

Қазіргі заман жағдайында мәдениет саласындағы мемлекет саясатының негізгі мазмұны қоғамның құндылықтарын қалыптастыру болып табылады. Осыған байланысты отандық киноөндірісті мемлекеттік қолдау арқылы рухани құндылықтарды сақтау, тарату, дамыту, сондай-ақ өркениеттік даралықты сақтай отырып, тәрибеге мән беру өзекті бола түсуде.

Әлеуметтік-экономикалық дамудың стратегиялық бағытын негізге ала отырып, қазақстандық киноөндірушілерді мемлекеттік қолдау маңызды міндетке айналууда. Осындай өзекті ғылыми міндетті шешу үшін отандық және шетелдік тәжірибені салыстырмалы талдау, ғылыми еңбектердің негізінде кинематографияны мемлекеттік қолдаудың нысандарын жетілдіру қажет.

Әдебиеттерге шолу

Кинематографияны зерттеудің тұжырымдамалық негіздері оны әртүрлі ғылыми ізденістің тұрғысынан қарастыруға мүмкіндік береді. Әлемдік зерттеу тәжірибесінде кинематографияның әлеуметтік және экономикалық аспектілеріне арналған көптеген ғылыми жұмыстар кездеседі.

Қазіргі кино өнерінің коммерциялануы және экономикасы туралы мәселе бірқатар шетелдік ғалымдардың, соның ішінде Marijke de Valk-тің іргелі зерттеу жұмыстарында толығырақ баяндалады [1]. Маршалл Маклюэн медианы түсінуге қатысты жазған еңбегінде киноны индустриялық алыптың орасан күші екенін атап өткен болатын [2].

Феномен ретінде киноға деген философиялық көзқарастар Ж. Делёздің әйгілі шығармаларында кездеседі. Автор бейнелер, қозғалыс және уақыт сияқты кинематографиялық іргелі түсініктердің логикасын қалыптастырады. Кинематографиялық туындыларды кадр, кескін, камера қозғалысы, композиция, монтаж, жарық, эмоциялар, фигуралар сияқты бөлшектерге бөліп қарастырады [3].

Әлеуметтанулық чикаго мектебінің өкілі Г. Блумер фильмдер американдықтардың өміріндегі ойын-сауықтың негізгі түрлерінің біріне айналғанын және өте үлкен қаржылық құрылымы бар алып индустрияға жол ашқанын баяндады [4]. Осыған сәйкес фильмдер қазіргі өмірге әсер ететін маңызды факторлардың бірі болды деген сенім пайда болды.

Кинематографияның ресейлік моделін зерттеуге М. Жабский [5], А. Евменов, П. Данилов [6], К. Смирнов [7], А. Малышев [8], сияқты ғалымдар үлес қосып жүр.

Кино саласының әртүрлі аспектілерін зерттеу қазақстандық ғалымдардың назарынан да тыс қалған жоқ. Қазақстанда кинематографияның әртүрлі аспектілері өнертану, философия, әлеуметтану, экономика және басқа да қоғамдық ғылымдардың тоғысында зерттелді.

Киноның қоғамдағы рөлі мен идеологиялық, экономикалық, әлеуметтік-мәдени қызметтерінің әсері туралы мәселелер қазіргі заманғы қазақстандық ғалымдардың қызығушылығын оятуда. Қазақ киносының тарихы, кинодағы отбасы образы, гендердің репрезентациясы, қазақ киносындағы салт-дәстүрлер мен құндылықтар сияқты өзекті мәселелерді зерттеген отандық ғалымдардың, кинотанушылардың ішінен Б. Нөгербекті [9], Г. Әбікееваны [10], Б. Қылышбаеваны, О. Борецкийді [11], Ш. Уразбаеваны [12], А. Тұяқбаеваны [13] атап өтуге болады.

Бұдан бөлек, Г. Әбікеева, Е. Тұрсынов, Б. Шүкенов, Г. Сәрсенова, Р. Нугманов, О. Борецкий, Э. Курмашев сияқты киноқауымдастықтың көптеген белсенді өкілдері (танымал кинорежиссерлер, продюсерлер, кино сыншылары, актерлер мен өзге де кино саласының сарапшылары) әртүрлі коммуникация мен пікір-талас алаңдарында, қоғамдық кеңестерде, бұқаралық ақпарат құралдарында, әлеуметтік желілер мен әртүрлі іс-шараларда отандық кинематографтың қазіргі ахуалы мен даму келешегі жөнінде өздерінің құнды ой-пікірлерін білдіруде.

Шетелдік тәжірибеге шолу

Ұлттық фильм өндірушілерін мемлекеттік қолдаудың әдістері мен ерекшеліктері бойынша шетелдік тәжірибені талдау үшін мақала аясында Америка Құрама Штаттары (АҚШ), Франция, Оңтүстік Корея елдері қарастырылды.

АҚШ-ның киноиндустриясы – кинокартиналар мен кассалық жинақ көлемі бойынша әлемдегі көшбасшылардың бірі. Америкалық кинематограф, соның ішінде Голливуд әлемдік кинематографқа, кинопроцестің экономикалық және мәдени аспектілеріне елеулі әсер етуде. АҚШ-ның басты артықшылығы – оның бұл саладағы мол тәжірибесі мен дистрибуциялық инфрақұрылымның болуы. Әлемдік деңгейдегі киножұлдыздардың да шоғырлану факторы да бар.

АҚШ-да кинематографты қаржылық жағынан мемлекеттік қолдау көрсету (дотация жүйесі) жоқ, алайда әртүрлі қолдау көрсететін рибейт жүйесі, салықтық жеңілдіктер, гранттар бөлу сияқты мемлекеттік бағдарламалар бар [14].

Ресей ғалымдарының ғылыми мақалаларында АҚШ-да киноны қолдаудың ең кең таралған шаралары ретінде мыналар көрсетіледі:

- табыс салығынан (tax credit) ішінара босату, ол киностудиялар мен кино өндірумен айналысатын өндірістік компаниялардың салық салығының орташа 20-30 % төмендетуді көздейді;

- ақшаны өтеу (cash rebates), егер киностудиялар осы әкімшілік-аумақтық бірліктің аумағында фильм түсіруді іске асырса, әдетте, пайызбен мемлекет шығындардың бір бөлігін киностудияға заңнамалық негізде қайтарады;

- мамандандырылған ұйымдардың гранттар беруі;

- сату салығын төлеуден босату;

- мемлекеттің аумағында орналасқан түсірілім объектілері мен жерлерді бажсыз қамтамасыз ету (fee-free locations) [15].

Францияда киноиндустрияның дамуы қарқыны төмен емес. Мемлекет кинофильмдерді елдің ішінде, сондай-ақ еуропалық деңгейде шығару мен таратуда шешуші рөл атқарады. Францияда Pathe, Gaumont және UGC ірі компаниялары басқаратын жиынтық кешендер басымдыққа ие [16]. Француз киносының табыстылығы бұрыннан қалыптасқан мемлекеттік қолдау жүйесіне негізделеді. Сонымен қоса, 1946 жылы құрылған Кинематография және анимация ұлттық орталығы (CNC) да маңызды рөл атқарады. Ол Францияның Мәдениет министрлігіне бағынысты мемлекеттік әкімшілік мекеме, сондай-ақ қаржылық автономияға ие заңды тұлға болып табылады. Мәдениет министрінің жетекшілігімен CNC Франция үкіметінің кинематография және басқа да өнер мен индустрия саласындағы, атап айтқанда аудиовизуалды өнер, бейне және мультимедиа, соның ішінде видео ойындар саласындағы саясатының тұжырымдамасы мен жүзеге асырылуын қамтамасыз етеді [17].

Францияда Мәдениет министрлігінің жобалары субсидияланған мемлекеттік бюджет француз

кинематографына қаржылай қолдау көрсетуде рөл атқармайды. Қолдау қоры салықтар есебінен толықтырылды, соның ішінде:

- қосымша құн салығы (TSA), ол билет бағасының 10,72 % құрайды;
- телевидениедегі хабар таратушылар мен дистрибьюторларға салық (TST), ол хабар таратушыларға 5,5 % мөлшерлемесі бойынша, ал дистрибуторларға 0,5 %-дан 4,5 %-ға дейін үдемелі пайыздық мөлшерлеменен беріледі;
- видео өнімдерінің кірісіне 2 % мөлшерінде салықтар (DVD, Blu-Ray, сұраныс бойынша видео) және басқа төлемдер (жинақтан аванс және т.б.).

Жинақтарды бақылау CNC-тің маңызды функцияларының бірі болып табылады және ресми (бірыңғай) билет кассасы және залдардағы прокат нәтижелерін есептеу мен таратудың компьютерлік жүйесі арқылы жүзеге асырылады [18], [19].

Сонымен қоса, кино индустриясы саласында CNC француз кинофильмдерін шет елдерге экспорттауды қолдайды. Франция бірлескен өндіріс туралы ең көп келісім жасайды. Грекия, Португалия, Италия, Германия және Канадамен бірлескен фильмдерді қолдау үшін арнайы екіжақты қорлар құрылған. Франция киноиндустриясы экспорт көлемі бойынша екінші орынды иеленеді. Француз киносын шетелде насихаттауда Францияның Еуропа және сыртқы істер министрлігі басым рөл атқарады. Сонымен қоса, елшіліктермен бірлесе отырып, CNC үнемі бірлескен кино өндірісі бойынша семинарлар ұйымдастырады. Олар өз елдеріндегі кино саласының мамандарына кездесулер мен пікірталастар өткізуге мүмкіндік береді. Бұл мәдени әртүрлілікті сақтау және француздық экономикалық дипломатияның динамикасы үшін өте маңызды [20].

Оңтүстік Кореяның да кинематографиясы мен медиа индустриясы бүгінгі күні әлемдік аренада қалыс қалмауда. Оңтүстік Кореяның кинематографиясын қолдау жүйесінде мемлекет тарапынан экономикалық құрал ретінде квоталау жиі тараған. Квоталар кинематографты басқарудағы негізгі экономикалық тетік болып табылады.

Оңтүстік Кореядағы ұлттық киноны қолдаудың басты құралы әрдайым квоталар болып келгенімен, уақыт өте келе олар азая бастады. Қазір Оңтүстік Кореяда субсидиялар да, салықтық жеңілдіктер де жұмыс істейді. Прокаттағы корей киносының үлесі жоғары, отандық фильмдердің жартысынан көбі ең танымал жобаларға айналуға [21].

Қазақстандағы кинематографияны мемлекеттік қолдау жүйесі

Соңғы жылдары Қазақстанның кинематографиясы қарқынды дамып, бірқатар оң өзгерістерге алып келді. Атап айтқанда, киноөндірістің жалпы көлемі, толық метражды қазақстандық фильмдердің, шетелмен бірлесіп түсірген өнімдердің (ко-продукция) саны, елдегі кинотеатрлар мен кинозалдар, көрсетілген сеанстардың саны едәуір артты, сондай-ақ прокаттағы қазақстандық фильмнің үлесі де көбейді.

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің статистикалық деректеріне [22] сәйкес, 2019 жылғы көрсеткіш бойынша Қазақстанда 101 кинотеатр бар. Осыдан 10 жыл бұрын олардың саны 83 бірлікті құраған болатын.

Жыл сайын көрсетілген киносеанстардың саны да артып келеді. Мәселен, соңғы үш жылдағы көрсеткіштің өзінде біршама ұлғаю байқалады: 2017 жылы 695 мың киносеанс тіркелген болса, 2018 жылы 746 мыңға ұлғайып, ал 2019 жылы олардың саны 962 мыңға дейін жетті. Ал соңғы 10 жылдағы динамиканы салыстыратын болсақ, 2009 жылдан (243 мың) бастап есептегенде киносеанстардың саны 4 есеге артқан.

2011 жылдан бастап киносеанстардың ішіндегі ұлттық фильмдердің үлесі анықтала басталды (2011 жылы – 28 518 бірлік). Соңғы 10 жылдың ішінде бұл көрсеткіш 5,7 есеге артып, 2019 жылы 164,7 мыңға дейін жетті. Осылайша, киносеанстардың ішіндегі ұлттық фильмдердің үлесі – 17 %. Ал ұлттық фильмдерді көруге келушілердің саны 2011 жылы 852,5 мың адамды құраса, 2019 жылы олардың үлесі 3,9 млн. адамға дейін ұлғайды. Демек, соңғы он жылдың ішіндегі динамика 4,6 есені құрайды.

Ұлттық фильмдердің прокаттағы үлесі мен оған келушілер санының артуы мынадай факторлардың негізінде байқалады:

біріншіден, мемлекеттік саясатты іске асыру барысында ұлттық фильмдерді қолдау және дәріптеуге жіті назар аударылуы;

екіншіден, елдегі қазақстандық киноөндіруші ұйымдар мен жыл сайын өндірістегі фильмдер санының артуы;

үшіншіден, соңғы 10 жылдарда Қазақстанның көптеген қалаларында ірі ойын-сауық орталықтарының салынып, ондағы кинотеатрлар желісі мен кинозалдардың көбеюі ықпалы мен әсері;

төртіншіден, халықтың отансүйгіштік қасиетінің, отандық өнімді тұтыну тәжірибесінің арта бастауы.

Мұнымен қоса, отандық киноөндірушілердің статистикасына көз жүгіртетін болсақ, қазіргі таңда Қазақстандағы нарықта кинофильмдердің өндірісін іске асыратын 64 ұйым бар. 10 жыл ішінде олардың да саны 3,5 есеге артты (2010 жылы – 18 бірлік). Аталған ұйымдардың шығарған кинофильмдері 2010 жылы 144 болса, 2019 жылы жалпы саны 480 жетті. Мұндағы өсу қарқыны – 3,3 есе.

Жоғарыда көрсетілген статистикалық деректерді мемлекет тарапынан ұлттық фильмдерді қолдауға арналған бюджеттік қаражатпен және кино саласындағы қызметтерден түскен табыс көлемімен толықтыруға болады.

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігінің мәліметтеріне сәйкес соңғы жылдары мемлекеттік бюджеттен ұлттық фильмдерді шығаруға бір жылға 8 млрд. теңге шамасында бөлініп отырған (2017 жылы – 8,0 млрд. теңге, 2018 жылы – 8,5 млрд. теңге). 2019 жылы ұлттық фильмдердің өндірісі мен оларды қолдау және ілгерілетуді ұйымдастыру жұмыстарына барлығы республикалық бюджеттен 6,4 млрд. теңге жұмсалды [23].

Ал кино саласындағы қызметтерден түскен табыс көлемі 2019 жылы 21,2 млрд. теңгені құрады. 10 жылдық динамиканы салыстыру барысында (2009 жылы – 4,3 млрд. теңге) бұл табыс көлемі 4,8 есеге артқаны байқалады (1-кесте).

Кино саласындағы қызметтерден түскен қаражаттың біркелкі өсуі ең алдымен еліміздегі кинотеатрларда көрсетілген киносеанстар мен оған келушілер санының арту факторларымен, екі көрсеткіш арасындағы корреляциялық байланыстың болуымен негіздеуге болады.

1-кесте – Кино саласындағы көрсетілген қызметтер бойынша ақпарат

Жылдар	Кинотеатрлар саны, бірлік	Көрсетілген киносеанстардың саны, бірлік	Киносеанстарға келушілердің саны, адам	Көлемі, мың теңге
1	2	3	4	5
2009	83	243 354	7 565 650	4,398,961.3
2010	87	345 431	10 079 389	7,129,478.5
2011	94	360 441	10 933 421	8,480,032.4
2012	97	420 135	13 410 104	10,031,247.0
2013	97	441 745	13 201 461	11,588,027.6
2014	96	537 819	12 795 466	12,339,480.8
2015	93	519 960	11 300 539	10,426,924.0
2016	94	579 882	14 474 924	14,117,640.9
2017	96	695 582	17 606 749	18,522,240.4
2018	96	746 228	17 840 690	18,428,830.4
2019	101	962 294	19 880 485	21,239,675.3

Ескерту – [22] дереккөз негізінде автормен құрастырылған

Талдау барысында қазіргі таңда Қазақстанның кинонарығында 64 киноөндіруші ұйым бар екенін статистикалық көрсеткіштерден айқындалды. Алайда бұл 64 ұйымның жартысынан көбі – 51,5 % Алматы (33 бірлік) және үштен бір бөлігі 31,2 % Нұр-Сұлтан (20 бірлік) қалаларында ғана шоғырланған. Қазақстанның қалған өңірлеріне шаққанда тек 1-3 ұйымнан ғана кездеседі. Бұл өңірлердегі кино түсіру әлеуетінің әлі де салыстырмалы түрде төмен екенін білдіреді. Осы мәселені жалпы республика бойынша 2019 жылы кино саласындағы қызметтерден түскен 21,2 млрд. теңге көлеміндегі табыстың 61,5 % Алматы (8,5 млрд. теңге) және Нұр-Сұлтан (4,5 млрд. теңге) қалалары құрап отырғанынан да байқауға болады [22]. Бұл көрсеткіш бірнеше жылдар бойы жалғасып келеді. Демек, Алматы, Нұр-Сұлтан

қалаларындағы кинобазасының дамуы үлгісіндей Қазақстанның басқа да өңірлерінде киноөндірушілер мен киношығаратын ұйымдардың көбеюі және оларды қолдау мәселесі қолға алынуы тиіс.

Бұл орайда, киноарықтың негізгі ойыншылары болып табылатын кино өндірушілерді қолдау кино индустриясының сандық көрсеткіштерінің өсуіне және өндірілетін фильмдердің сапасы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыруға негіз болады, алайда кинематографияны мемлекеттік реттеу мен қолдау жүйесінің тиімді іске асырылуын ескерген жөн.

Бүгінгі күні Қазақстанда кинематография саласын қолдау мемлекеттің жіті назарында екені белгілі. Қазіргі кезеңде киножобаларды мемлекеттік қолдау және қаржыландыру шаралары заңнамалық және институционалдық негізде пысықталған. Бұның бір дәлелі ретінде 2019 жылы 3 қаңтарда «Кинематография» туралы Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды [24]. Осы Заң кинематография саласындағы уәкілетті органның, жергілікті атқарушы органдардың қызметін реттейтін негізгі нормативті-құқықтық акті болып табылады. Аталған Заң фильмдерді шығару, прокаттау және көрсету үрдістері барысында билік өкілдері мен кинематография ұйымдарының арасындағы өзара іс-әрекеттің тәртібін орнатады. Заңның аясында мемлекеттік қолдаудың негізгі бағыттары, қаржыландыру көлемі, талаптары мен шарттары белгіленген. Заңның тиісті баптарын орындау мақсатында 2019 жылы бірқатар нормативтік-құқықтық актілер де қабылданды.

«Кинематография туралы» Заң тәуелсіз Қазақстанның тарихында алғаш рет қабылданды. Ұзақ жылдар бойы кинематография саласындағы қатынастардың реттелуі мәдениет мәселелері жөніндегі заңнаманың аясында бірнеше баптармен ғана шектеліп келді. Бұған дейін қолданыста болған құқықтық тетіктер барынша тиімді болған жоқ. Мәдениет туралы заңнамадағы кинематографияға қатысты ұғымдар бастапқы және толық емес сипатта болды. Қазақстандық киноны өндіру, прокатқа шығару, ілгерілету сияқты процестермен байланысты көптеген құқықтық мәселелерді, саланың бірқатар міндеттерін (құқықтық, ресурстық, ақпараттық-технологиялық, кадрлық қамтамасыз ету) заңнамалық деңгейде реттеу қажеттігі туындады.

Көптеген жылдар бойы кинематографистер қауымы, ғылыми қызметкерлер мен уәкілетті мемлекеттік органдар бірлесіп, елдегі кино саласының жай-күйі мен проблемаларын айқындап, шетелдік тәжірибені зерделеп, ұлттық кинематографияны дамыту, оны жана деңгейге шығару үшін дербес заң қажет екенін негіздеді.

Сонымен қоса, бұл басты құжат кинематографияны сақтау мен дамытуға, отандық киноиндустрияны насихаттауға, ұлттық фильмдерді қолдауға бағытталған өзге де іс-шараларға негіз болып табылады.

Кино саласындағы мемлекеттік саясатты жүзеге асыруда мынадай қағидалар (3-бап) негізге алынады:

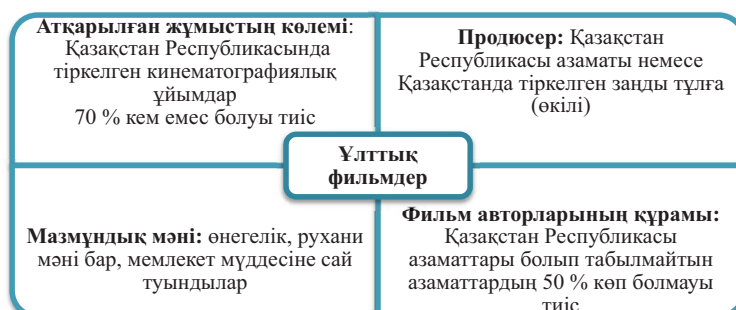
- ұлттық фильмдердің туындауына, олардың Қазақстанда, сондай-ақ шетелде кеңінен көрсетілуіне және сақталуына жағдай жасау;
- кинематографияның жан-жақты дамуына мемлекет тарапынан қолдау көрсету;
- Қазақстанның аумағында халық үшін кинематография шығармаларына қол жетімділікті қамтамасыз ету;
- осы салада мемлекеттік тілдің дамуына және барынша қолданылуына ықпал ету.

Қолданыстағы Заңның 12-бабына сәйкес мемлекеттік қолдау үрдісінде ұлттық фильмдерге және ұлттық фильм деп аталуға үміткер кинотуындыларға (жобаларға) басымдық беріледі. Ұлттық фильмдер деп елдің рухани қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын, мемлекеттік мүддеге сай келетін және көркемдік жағынан деңгейі жоғары фильмдерді атайды (14-бап). Ұлттық фильмдер кино өнері арқылы еліміздің танымалдылығы мен оң имиджін қалыптастырады. Бұл санаттағы фильм атану үшін 1-суреттегі негіздерге сәйкес келу керек:

Бұл ретте, «ұлттық фильм» мәртебесі қандай жеңілдік пен мүмкіндік береді? Бұл санаттағы фильмнің куәлігін иемденген киноның жасаушылары фильмді прокаттауға байланысты қазіргі таңда 20 % мөлшерінде белгіленген корпоративтік табыс салығын төлеуден босатылады.

Сонымен қоса, ұлттық фильмдер экономикалық табыс әкелуімен ғана емес, әлеуметтік-мәдени мәнімен де құнды. Ұлттық фильмдер арқылы елдің тарихи оқиғалары, дана ойшылдардың ұлағатты сөздері, ұлттық сана-сезімі мен мәдени ерекшеліктері бүкіл әлемге көрсетіледі. Халықаралық кеңістікте елдің оң имиджін қалыптастыруға өз септігін тигізеді. Мәдениет пен өнердің бір бөлігі ретінде саланың дамуына серпін береді. Кино өнері қоғамның рухани-өнегелік негіздерін қалыптастырады. Сол себепті

зандық негізде Қазақстанның ұлттық киносына өзге елдердің фильмдеріне қарағанда басымдық беру орынды қабылданған шешім. Сондықтан, қазақ халқының өнегелік ерекшелігін көрсететін, рухани және патриоттық мәнге толы фильмдерді қолдауға мән беріледі.

1-сурет – Ұлттық фильмдердің сипаттамасы
Ескерту – [24] дереккөздің негізінде автормен құрастырылды

Қазақстандағы кинематографияны мемлекеттік қаржыландыру

Бүгінгі күні Қазақстанда кинематограф саласын қаржыландыру мемлекет үшін де, кинонарықтағы субъектілер үшін де өзекті мәселе. Әрбір кинокомпания өз жобаларын қаржыландыруды қажет етеді. Әдетте тәжірибеден байқалғандай, фильмнің бюджеті компанияның немесе жеке тұлғаның өз қаражаты, мемлекет және тартылған қаражат (спонсор) сияқты бірнеше құрамдас бөліктерден қосылады. Көптеген кинокомпаниялардың жобаны іске асыру үшін жеткілікті түрдегі өз қаражаты жете бермейді. Қаражат та кез келген киножобаға оңай бермейді, белгілі бір шарттары мен талаптарға негізделеді. Жобаның тақырыптық, мазмұндық, экономикалық құрамдас бөліктері де қаржыландыру үрдісінде елеулі орын алады. Осыған орай, еліміздегі кинематографиялық жобаларды қаржыландыру тетіктерін толығырақ қарастырған жөн.

Қазақстанда 2019 жылдан бастап ұлттық фильмдерді мемлекеттік қаржыландырудағы бірыңғай оператор ретінде Ұлттық киноны қолдау мемлекеттік орталығы (бұдан әрі – Орталық) құрылып, киножобаларды қаржыландыру, қолдау жұмыстарын іске асырады [24]. Бұл Орталықтың негізгі қызметінің бағыттары 2-суретте көрсетілген.

2-сурет – Ұлттық киноны қолдау мемлекеттік орталығының (бірыңғай оператордың) негізгі қызметі
Ескерту – [24] дереккөздің негізінде автормен құрастырылды

Демек, Орталықтың басты қызметі – ұлттық фильмдерді қаржыландыру. Ұлттық фильмдерге үміткер киножобаларды қаржыландыру фильмдердің түрлеріне байланысты әртүрлі көлемде жүзеге асырылады. Қолданыстағы заңда қаржыландыруға үміткер фильмдердің мынадай түрлері көрсетілген:

- *әлеуметтік маңызы бар фильмдер* – тарихи фильмдер, сондай-ақ тәрбиелік, өнегелік мәні бар, халықтың отансүйгіштік қасиетін, мәдени-рухани әлеуетін арттыруға бағытталған кино туындылары;
- *дебют фильмдер* – жас немесе жаңадан бастаған авторлардың шығарған кинолары;
- *оқиғалы фильмдер* – елеулі, әлеуметтік маңызды оқиғаларға, көрнекті тұлғалар мен мерейтойлық, атаулы іс-шараларға арналған фильмдер;
- *ко-продукция* – ортақ фильм шығару мақсатында екі немесе одан көп заңды тұлғалармен (адамдармен немесе кинокомпаниялармен) өзара әрекеттестік негізінде туындайтын фильмдер
- *ойын фильмі* – сценарийде жазылған және актерлік, камералық және басқа да өнердің көмегімен жасалған, режиссермен түсіндірілген сюжет негізінде жасалған жұмыс (көркем фильмдер) [24].

Бұл фильмдердің қаржыландыру көлемі 100 % – әлеуметтік маңызы бар фильмдерге, дебюттік фильмдерге және оқиғалы фильмдерге айқындалған. Кең ауқымды аудиторияға арналған ойын фильмдері үшін қаржыландыру көлемі фильмді шығарудың сметалық құнының белгілі бір пайызынан аспайды. 2021 жылдан бастап – 70 % көлемінде [24].

Қазақстандағы кинематографияны қаржыландыру жүйесінің ерекшелігін байқау үшін көршілес Ресейдің қаржыландыру үлгісімен салыстырып көруге болады. Егер Қазақстанда киножобаларды мемлекеттік қаржыландыру Ұлттық киноны мемлекеттік қолдау орталығы арқылы іске асырылатын болса, Ресейде кинематографияны қаржыландырудың екі дереккөзі бар: Мәдениет министрлігі және Кино қоры (Фонд кино). Басты ерекшелігі – коммерциялық емес фильмдерге (артхаус, деректі фильмдер, дебют фильмдер, балалар фильмдері) Мәдениет министрлігі, ал коммерциялық фильмдерге (жанрлық фильмдер, отбасылық фильмдер, анимациялық фильмдер) Кино қоры қаражат бөледі. Екі елдің қаржыландыру моделінде Сараптамалық кеңестің қызмет ету тәжірибесі кездеседі.

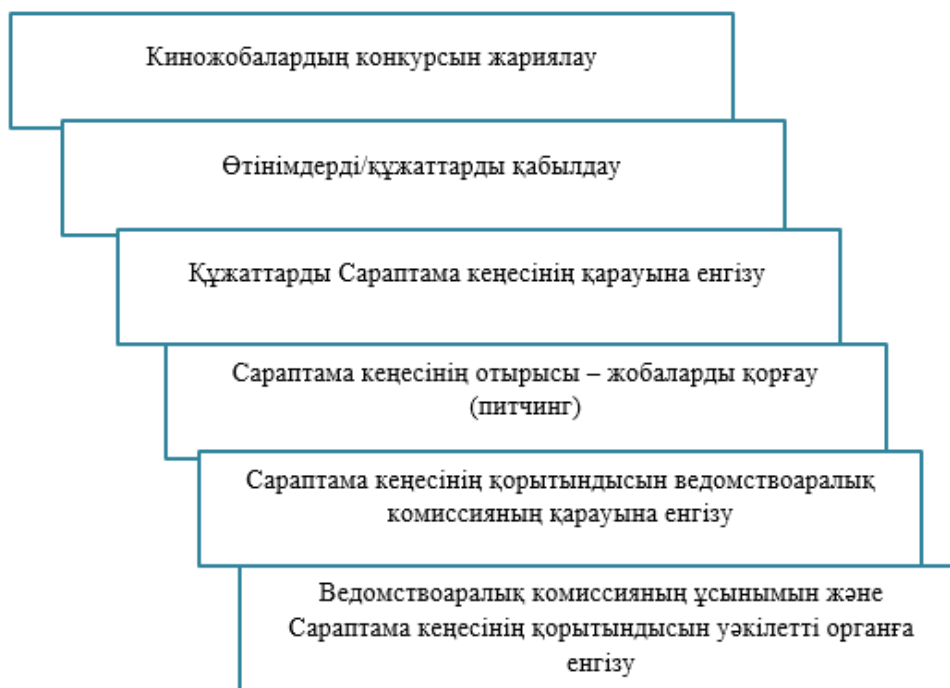
Жалпы, Ресейдің киножобаларды қаржыландыру және қолдаудағы үлгісі ұқсас, алайда сандық көрсеткіштері Қазақстанмен салыстырғанда айтарлықтай жоғары екені айқын. Мәселен, Ресей киносының көрермендері 2019 жылдағы есеп бойынша 57,9 млн. адамды құраған. Ресей киносынан түскен кассалық жинақтың көлемі – 13,8 млрд. руб. Ал кассалық жинақ бойынша ресейлік киноның үлесі – 27,5 % [25]. Ресейдің кинематографиясын мемлекеттік қолдаудың көлемі де жыл сайын артып келеді. Осыдан 10 жыл бұрын қаржыландыру көлемі – 4 453 млн. руб. болса, 2018 жылы 8 989 млн. руб. жеткен [7]. Дегенмен, бұл көрсеткіштердің жоғары болуы ең алдымен елдің аумақтық, әлеуметтік-экономикалық және демографиялық жағынан айырмашылығы есебінен екені белгілі.

Мемлекеттік қаржыландыруды алуғағы алгоритм

Қазақстанда киножобаларды ұлттық деп айқындау бойынша ұсынымдарды әзірлеп, тұжырымдау үшін Орталықтың жанынан 2019 жылы Сараптама кеңесі құрылып, оның құрамына еліміздің кино саласындағы білікті, тәжірибелі сарапшылар мен мамандар енді [26]. Сараптама кеңесінің құрамы Орталықтың ресми интернет-ресурсында орналастырылған, Үкіметтің қаулысымен де бекітілген.

Бұдан бөлек, Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігінің 2019 жылғы 15 наурыздағы бұйрығымен Ұлттық фильмдер деп танылуға үмітті киножобаларды шығару бойынша мемлекеттік қаржылық қолдау көрсету үшін оларды іріктеу қағидалары бекітілген [27]. Аталған қағидаларға сәйкес конкурсқа қатысу үшін үміткер толық құжаттар топтамасын Орталыққа жолдайды. Бекітілген өтінімге сәйкес киножоба туралы толыққанды ақпарат қамтылуы тиіс. Өтінімде кино жобаның атауы мен компаниясы, авторлық құрам (режиссер, продюсер, автор, оператор, суретші, актерлер), жобаны іске асыру мерзімдері, қаржы көздері, қаржылық жоспар, өндіріс (түсірілім өткізілетін жерлер, формат, хронометраж), аудитория – осы сипаттамалардың барлығы толық көрсетіледі.

Аталған қағидаларға сәйкес киножобаларға мемлекеттік қаржылық көмек көрсету заңнамалық тәртіпте 3-суретте көрсетілген ретпен жүзеге асырылады:

3-сурет – Киножобаларға мемлекеттік қаржыландыруды алудағы алгоритм
Ескерту – [24] дереккөздің негізінде автормен құрастырылды

Қазіргі кезеңде мемлекеттік басқаруда ашықтық қағидаты билікке деген сенім мен құрметті арттыру үшін ғана емес, сондай-ақ мемлекеттік басқару жүйесі мен жалпы саяси жүйенің тұрақты қызметін қамтамасыз ету үшін қажет. Мемлекет басқаруындағы ашықтық – кері байланыс тетіктерінің, қоғам мен мемлекет арасындағы өзара әрекеттестіктің институционалдық негізі [28].

Осы орайда, кино жобаларды ұлттық деп тану және мемлекеттік қаржыландыруға ұсыну бойынша Орталықтың ұйымдастыратын конкурстары (питчингтер) қазіргі таңда ашық сипатта өтеді. Кино саласының қызметкері немесе осы салаға қызығушылық танытқан кез келген адам питчингтің куәсі бола алады. Жобаларды қорғау, оларды талқылау, киножобалардың жанрлық алуандығын, жалпы Сараптамалық кеңестің жұмыс барысы қалай өтіп жатқанын Интернетте онлайн-трансляция арқылы көруге болады. Одан кейін әлеуметтік желілерде, соның ішінде Youtube арнасы арқылы өткізілген питчингтердің жазбасын көріп шығуға да мүмкіндік бар. Бұл дегеніміз қабылданып жатқан шешімдердің ашықтығы мен айқын ұстанымды білдіреді.

2019 жылғы 28 тамызда Ұлттық фильмдерді мемлекеттік қаржылық қолдау мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссияның отырысында алғаш рет өткізілген бірінші питчингтің қорытындылары жасалынып, нәтижесінде 17 киножоба мемлекеттік қаржыландыруға ие болды. Оның ішінде 11-і әлеуметтік маңызы бар фильмдер («Түркістан: кеше, бүгін, ертең», «Боксшы», «Қажымұқан», «Патриоттар уақыты» және т.б.) [29].

Қазақстанда болып жатқан елеулі оқиғалар және атаулы (мерейтойлық) күндерді ескеріп, 2020 жылы ұлы ойшыл әл-Фарабидің 1150-жылдығына арналған деректі фильм, қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбайұлының 175-жылдығына орайластырылған фильмдер қолдау табады. Ұлы Отан соғысы жеңісінің 75-жылдығы да назардан тыс қалмады.

Сонымен қоса, питчинг кезінде жобаларды іріктеуде қаржыландыру көлемі де басты назарда болатыны белгілі. Аса жоғары сметамен жасалған жобалар бірінші кезекте қысқартуға ұшырайды. Бюджеттен артық шығындарға жол берілмейді. Жалпы алғанда, сарапшылардың пікірінше, картинаны Қазақстанда ішкі нарықта жақсы ілгерілетуді 10-20 миллион теңгеге жасауға болады. Қазір кинофильмдер өндірісіне бюджеттің таралуы келесідей: шамамен 10 миллион теңге – қысқа метражды фильмге;

күрделі қойылымды тарихи фильмнің құны 700-800 миллион теңгені құрайды, қарапайым комедия-мелодрама-детективтік сюжеттің орташа бюджеті – 100-ден 180 млн. теңгеге дейін [30].

Онымен қоса, сарапшылардың пікірі бойынша, Қазақстанда сәтті кинокартина ең көп дегенде прокатта 500 мың АҚШ долларынан 1 млн. АҚШ долларына дейін ғана жинай алады. Ол жиналған қаражаттың жартысынан көбі кинотеатрға, тағы біршамасы дистрибьюторларға, одан кейін маркетинг жұмыстарына кететінін ескерсе, кино өндірушілердің өзіне қомақты қаражат қалмайтыны анықталады. Аз бюджеттің шамасында арнайы сапалы компьютерлік графиканы қажет ететін фэнтези немесе экшн-фильмдерді түсіру отандық киноөндірушілерге қиынға соғады. Осының да салдарынан Қазақстанда комедия, драма жанрларында фильм түсіру жиі тараған [31].

Осылайша, отандық кинематографты мемлекеттік қолдау кино өнерінің басым бағыттарын қамтиды:

- ұлттық фильмдерге бастама беру,
- отандық фильмдердің шетелдік кинонарықтағы кинофестивальдерге қатысуы,
- кино саласындағы мамандардың біліктілігін арттыру,
- кинематография саласында субсидия беру және т.б.

Кинематографияда субсидия беру жүйесі

Қолданыстағы заңда (15-бап) кинематография саласындағы субсидия шетелдік инвесторларға (заңды тұлға немесе оның өкілдігіне) келісім жасасқан негізде, заңнамалық тәртіппен беріледі.

Субсидия берудің негізгі шарттары:

- шетелдік инвестордың (оның филиалы және өкілдігі) болуы;
- инвестиция мөлшері – айлық есептік көрсеткіштің 130 мың еселенген мөлшерінен кем болмауы;
- фильмді (фильмнің бір бөлігін, эпизодын) Қазақстан Республикасының аумағында шығару.

Субсидия елімізде фильм шығарумен (бөлігін немесе эпизодын түсірумен) байланысты тауарлардың, жұмыстар мен қызметтердің 30 %-ына дейін қайтару жолымен (рибейт жүйесі) беріледі. Бұл әлемдік прогрессивті тәжірибе. Сол себепті Қазақстанда да рибейт тетіктерін қолдану бойынша қолдаудың теңдессіз шаралар қабылдануда.

Кинематография туралы Заңның 15-бабын орындау аясында Қазақстанда кинематография саласындағы субсидияларды төлеудің қағидалары мен шарттары да тиісті нормативтік құжатпен (Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің 2019 жылғы 22 шілдедегі № 206 бұйрығы) бекітіліп, қазіргі кезеңде қолданыс үстінде.

Субсидия бөлу механизмдерінің негізгі құрамдас бөлігі – келісім жасасу. Сол келісімге сәйкес қазақстандық тараптан субсидия төлеуге, ал шетелдік ұйым Қазақстанның аумағында фильм (бөлімін немесе эпизодын) түсіруге міндеттеледі. Субсидияны осы саладағы бірыңғай оператор ретінде Орталық береді.

Заңнамалық тәртіппен бекітілген мерзімге дейін шетелдік ұйым тиісті құжаттар топтамасы мен материалдарын (киножоба туралы мәлімет, шетелдік инвестор туралы құқықтық-ұйымдастырушылық құжаттар және жобаның қаржылық есептері) бірыңғай операторға ұсынуы тиіс.

Аталған келісім өз кезегінде кинематография және мемлекеттік жоспарлау салаларындағы уәкілетті органдармен келісілуі қажет.

Шетелдік инвестор фильмді немесе оның бір эпизодын, бөлігін түсіру барысында қазақстандық актерлерді немесе түсірілім тобын кино түсіру процесіне жұмылдырса, арнайы орынды, ғимаратты, жануарларды немесе көлік құралдарын жалға алса, декорация жасау үшін арнайы тауарларды, материалдарды пайдаланып, гримм жасау сияқты қызметтерді тұтынатын болса субсидия төленеді.

Қазіргі таңда еліміздің табиғи әсем аумағында фильмдер, сондай-ақ сериалдар түсіру үшін Франция, Қытай, Үндістан және Ресей елдерінің кинокомпаниялары қызығушылық білдіріп отыр.

Бұл рибейт жүйесі тек инвестиция тарту, қаражат көздеу ғана емес, еліміз үшін тиімді өзге де жағымды салдарларды тудырады. Ең алдымен, елімізге қызығушылық танытқан туристердің ағынын ұлғайтады. Қазақстанның экономикасына үлесін тигізеді, жаңа жұмыс орындары құрылады. Халықаралық байланыстар нығайып, отандық кинематография саласының мамандарына ұтымды тәжірибе алмасу мүмкіндігі туындайды.

Кинематография саласындағы басқа да өзекті мәселелер

Бүгінгі күні мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі экономиканың әртүрлі секторларын цифрландыру болып табылады. Еліміздің көптеген стратегиялық және бағдарламалық құжаттарында (2025 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспары, «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы, Мәдени саясат тұжырымдамасы) бұл жаһандық үрдіске басымдық берілуде. Цифрландыру үрдісі қазір әлемде барлық қызмет салаларында орын алып, жаңа трендке айналуда. Сондай сәтті үлгілердің бірі ретінде киноиндустрия саласындағы цифрландырудың нәтижелерін айтуға болады. Кинокомпаниялар өнімдерін сатуды цифрландырып, онлайн сатулар көбеюде. Кинотеатрларда көрсетілетін фильмдерге қашықтықтан онлайн билет сатып алу мүмкіндігі бар. Қазір әлемнің көптеген елдерінде кинофильмдердің рейтингін, көрсетілімін, кассалық жинақтарды мониторингілеуге, сондай-ақ көп массивті ақпараттың ішінде белгілі бір фильмдер туралы жеңіл ақпарат таба алуға бағытталған көптеген жобалар, онлайн платформалар іске асырылып, мобильді қосымшалар да қолданылып жүр. Германия, Ирландия, Франция, АҚШ сияқты елдерде әртүрлі стартап жобалар да әзірленген. Ресейдің тәжірибесінде Кино қоры (Фонд кино) іске асыратын Бірыңғай автоматтандырылған ақпараттық жүйе бірнеше жылдан бері сәтті іске асырылады. Қазақстан да ашықтық пен цифрландыру саясатын жүзеге асыру барысында кинофильмдерді мониторингілеу мақсатында бірыңғай ақпараттық жүйені іске қосуды көздеп отыр. Бұл ауқымды жұмысты қазіргі таңда уәкілетті мемлекеттік органдармен бірлесіп, Ұлттық киноның қолдау мемлекеттік орталығы пысықтап, жүзеге асыруда.

Бұл ақпараттық жүйе кинотеатрлардың залдарында фильмдерді көпшілікке көрсету туралы ақпаратты жинауға, есепке алуға және өңдеуге бағытталған. Қазіргі таңда кинонарықтағы көптеген киножелілер мен тәуелсіз кинотеатрлар өз қызметінің нәтижелеріне қатысты ақпаратты жасырын ұстайтыны белгілі. Ресми статистикалық мәліметтердің ішінде кассалық жинаққа қатысты толық ақпарат ұсынылмайды. Кино саласындағы қызметтен түскен табыстың көлемі ғана берілген. Кассалық жинақ бойынша қазақстандық киноның үлесі қандай екені де көрсетілмейді. Осының салдарынан картиналардың прокаттағы нәтижелеріне талдау жүргізу көп жағдайда қиынға соғады. Осы себепті бүгінгі күнге дейін барлық алаңдарда кинокөрсетілімдер мен көрермендер санын мониторингілеудің жоқтығы өзекті мәселелердің бірі болып келді. Ақпараттық жүйенің арқасында кинотеатрлар нарығы ашық сипатта болып, отандық киноның дамуына жақсы серпін береді.

Алайда қазіргі таңда бүкіл әлемде болып жатқан пандемиялық дағдарыс жағдайында кинотеатрлардың, кино саласындағы мамандардың қаржылық түрде зардап шеккені белгілі. Барлық елде кинотүсірілім процестері тоқтап қалды немесе баяу қарқынмен жұмыс істеп, көзделген мерзімдерден алыстап жатыр. Бұл дағдарыс Қазақстанның да кино саласындағы қызметкерлердің қаржылық шығындары сияқты әлеуметтік-экономикалық салдарларға алып келді. Бірнеше ай бойы кинотеатрлардың, киноөндірушілердің, дистрибуциялық компаниялардың жұмыс істемеуі есебінен жұмыс орындары босап, жұмыссыздық туындап жатыр. Көптеген премьералар мен түсірілім мерзімдері кейінге шегерілуде. Бұл салдарлар алдағы уақытта экономикалық жағдай біршама түзеліп, кинотеатрлар жұмыстарын жандандырған кезде билет бағасын арттыруы ықтимал. Соның есебінен кинотеатр мен прокатшылар қаржылық шығынның орнын толтыруға ұмтылады.

Қазақстандық киноиндустриядағы тағы бір өзекті проблемалық мәселе – отандық кинофильмдердің қаржылық түрде қайтарымдылығының жоқтығы немесе өте төмен болуы. Мемлекеттік бюджетке түсірілген киноларға қарағанда жекеменшік кино өндірушілердің фильмдері прокатта көбірек пайда табады. Соңғы 10 жылда мемлекеттік бюджетке 85 жуық фильм түсірілсе, оның 3-еуі ғана («Жау жүрек мың бала», «Шал», «Сказ о розовом зайце») қайтарымға ие болды. Мемлекет қаржыландыруда тарихи оқиғалы, балаларға арналған және әлеуметтік маңызды фильмдерге басымдық береді. Сарапшылардың пікірінше, қаржылық қайтарымның жоқтығы елдегі кино нарықтың кең ауқымды болмауынан және көрерменнің аздығынан деп пайымдайды. Бұл мәселені халықаралық деңгейге шығу арқылы шешуге болатынын айтады [32].

Қорытынды

Қазіргі таңда жеке экономикалық-әлеуметтік дербес сала ретінде кинематографты мемлекеттік қолдау, қаржыландыру бүкіл әлемдік қауымдастық үшін оны дамытудың негізгі факторы болып табылады. Кинематографияны мемлекеттік қолдаудың тетігі – бір-бірімен өзара байланысқан элементтер мен басқару құралдарының, әдіс-тәсілдерінің жиынтығы. Отандық кинематограф күн сайын тек өнердің бірегей түрі ғана емес, бизнес ретінде де қызығушылыққа ие болуда, ал оның басты міндеті табыс табу болып табылады. Қазіргі кезеңде бұл саладағы көптеген кино компаниялар, кәсіпорындар жобаны іске асыруға бағытталған табыс алудың барлық көздерін қарастыруда.

Жоғарыда баяндалған мәселелерді қорытындылай келе, отандық кинематография саласын мемлекеттік қолдау мен қаржыландыру тетіктерінің негізгі ерекшеліктерін тұжырымдай кетуге болады:

1. 2019 жылы Қазақстанда кино саласындағы қатынастарды реттейтін «Кинематография» туралы Заң қабылданып, бүгінгі күні оның іске асырылуы өз нәтижелерін беруде. Бұған дейін болмаған осы басты құжат отандық кинематографияның өзекті мәселелерін қамти отырып, саланың бұдан әрі дамуына серпін беруге негізделген. Заңның белгілі бір баптарын орындау мақсатында бірнеше нормативтік-құқықтық актілер қабылданып, тәжірибеде көптеген шаралар атқарылуда.

2. Қазіргі таңда отандық киноиндустрия өз бетінше тәуелсіз экономикалық секторға айналып кеткен жоқ. Мемлекеттің қолдауынсыз бүгінгі күні сапалы, маңызды жоба жасау қиын. Сол себепті мемлекеттік қолдау және қаржыландыру мәселесі – мемлекеттің жіті назарында. Кино саласындағы мемлекеттік қолдауды, соның ішінде қаржыландыруды «Кинематография туралы» Заңды жүзеге асыру мақсатында құрылған Ұлттық киноны қолдау мемлекеттік орталығы іске асырады. Бұл орталық киножобаларды қаржыландырудағы бірыңғай оператор қызметін атқарады. Ұлттық фильмдерге үміткер киножобалардың қаржыландыруы туралы қорытынды пікірді бұл саладағы арнайы консультативтік-кеңесші органдар – Орталықтың жанындағы Сараптама кеңесі мен Ведомствоаралық комиссияның ұжымдық жұмысы шешеді.

3. Мемлекеттік қаржыландыру мен қолдаудың негізгі нысаны – ұлттық фильмдер мен оларға үміткер кинолар. Ұлттық фильм атану үшін киножобаларға қойылатын арнайы талаптар мен оларға берілетін жеңілдіктер де қарастырылған. Мемлекет қаржыландыру үшін тарихи оқиғалы, әлеуметтік маңызы бар және балаларға арналған жобаларға басты назар аударады. Сонымен қоса, комиссия мүшелері ойын фильмі, авторлық фильм, анимация сияқты әртүрлі жанрадағы киноны қарастырады. Бұл киножобаларды іріктеу барысындағы процесті объективті және әділ етіп көрсетеді. Онлайн өткізілетін питчингтер арқылы бұл іріктеу процестері ашық сипатта өтуде.

4. Кинематография туралы заңда назар аударатын өзекті мәселенің бірі – шетелдік кинопродюсерге субсидия беру. Субсидия Қазақстан аумағында фильм түсіргенде тауарларды немесе қызметтерді пайдалану кезіндегі құнын 30 %-ға дейін қайтару арқылы беріледі. Оның мөлшері мен талаптары Заңда айқын көрсетілген. Ең алдымен қазақстандық тарап пен шетелдік ұйым келісім жасасуы тиіс. Субсидия беруді бірыңғай оператор заңнамалық тәртіппен бекітілген ретпен ұсынады. Кинематография саласында көзделген субсидиялар елімізге шетелдік инвесторларды тарту, әлемдік трендтерді ұстану, халықаралық ынтымақтастықты дамыту мақсатында іске асырылады.

5. Қазіргі кезеңде Қазақстанда фильмдерді бақылаудың бірыңғай автоматтандырылған ақпараттық жүйесін іске қосу жөнінде жұмыстар жүргізілуде. Бұл ақпараттық жүйе елдегі кинотеатрларда көрсетілген фильмдердің, көрермендердің статистикасы бойынша талдамалық ақпарат алуға, олардың жүйелі мониторингін жүргізуге ықпал етеді. Осы арқылы елдегі кино нарықтағы ахуалды бақылап, ақпараттық-талдамалық қамтамасыз етуге қол жеткізуге болады.

6. Қазақстандық кинонарықтағы тенденция қарқынмен дамып келеді. Жыл сайын киносеанстар мен келушілердің саны, оның ішінде ұлттық фильмдердің үлесі ұлғаюда. Отандық кино өндіруші компаниялар мен ұйымдардың саны көбеюде. Дегенмен, олардың басым көпшілігі Алматы, Нұр-Сұлтан қалаларында көп кездеседі. Бұл мәселе өңірлік кинонарықты дамыту қажеттігін тудырады. Саланың статистикалық көрсеткіштерінен жағымды өсу қарқыны байқалғанымен, қазіргі таңда пандемиялық дағдарыстық жағдайдың салдарынан Қазақстанда бірнеше айдан бері түсірілім процесі, прокат және көрсетілімдер тоқтап тұр. Кинонарықтың өкілдері елдегі әлеуметтік-экономикалық хал-ахуалдың дұрысталып, бұрынғы қалыпқа қайта оралуын күтуде.

7. Отандық кинематография саласындағы мамандар мен олардың бастамаларын қолдау шараларын бұдан кейін де жалғастыру қажет. Алдағы уақытта Қазақстанның киноиндустриясын дамыту, жаңа деңгейге көтеру бұл саладағы барлық азаматтардың жұмыла атқарған парасатты жұмысының арқасында болады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Marijke de Valck. Supporting art cinema at a time of commercialization: Principles and practices, the case of the International Film Festival Rotterdam // *Poetics*. – 2014. – № 42. – Р. 40–59.
2. Маклюэн М. Понимание медиа: внешние расширения человека. М., 2003.
3. Делёз Ж. Кино. 1983. – 318 с.
4. Blumer H. *Movies and conduct*. – N.Y., Macmillan, 1933. – 257 p.
5. Жабский М. И. Кинопроизводство в постсоветской России: семь факторов инвестиционного риска // *Социологические исследования*. – 2018. – № 4. – С.127–138.
6. Евменов А. Д., Данилов П. В. Проблемы и перспективы развития российского кинообразования // *Петербургский экономический журнал*. – 2016. – № 1. – С. 6–11.
7. Смирнов К. Б. Совершенствование форм государственной поддержки отечественных производителей кинопродукции / дис. на канд. эконом. наук. – Спб., 2019. – 197 с.
8. Малышев А. В. Киноиндустрия как сектор «креативных индустрий»: задачи диверсифицированного подхода // *Креативная экономика*. – 2019. – Том 13. – № 7. – С. 1401–1410.
9. Ногербек Б., Ногербек Б. Казахское игровое кино: экранно-фольклорные традиции и образ героя // *Монография*. – Алматы. 2014. – 422 с.
10. Абикиева Г. Кино Центральной Азии (1990-2001). – Алматы. 2001. – 342 с.
11. Кылышбаева Б. Н., Борецкий О. М. Методологические подходы в изучении социокультурной реальности в зеркале казахстанского кино // *Вестник КазНУ. Серия психологии и социологии*. – 2019. – Том 69. – № 2. – С. 143–151.
12. Уразбаева Ш. Н. Заманауи қазақ киносындағы гендердің репрезентациясы (1991-2016) / *Философия докторы (PhD) дис.* – Алматы, 2018. – 145 б.
13. Туякбаева А. Ш. Қазақ кино өнеріндегі салт-дәстүрлер мен рухани құндылықтардың көрінісі / *Философия докторы (PhD) дис.* – Алматы, 2018. – 136 б.
14. Седых И. Киноиндустрия России [Электронды ресурс]. – 2017. – URL: <https://dcenter.hse.ru> (қарау уақыты: 07.05.2020).
15. Данилов П. В., Ртищева Т. В. Особенности государственного регулирования развития кинематографии в странах Северной Америки // *Петербургский экономический журнал*. – 2015. – № 4. – С. 48–55.
16. Антонов П. Кинобизнес в США и России: стратегия, история и перспективы // *Экономический журнал*. – 2009. – С. 134–142.
17. Кинобизнес [Электронды ресурс] // Информационный портал для профессионалов кинобизнеса [web-портал]. – URL: <https://www.profcinema.ru/guide/index.php> (қарау уақыты: 20.05.2020).
18. Захарова М. В. Государственная политика Франции как инструмент сохранения национального медиапродукта в эпоху глобализации и цифровой революции // *Медиаскоп*. – 2018. – Вып.1. – URL: <http://mediascope.ru/2412> (қарау уақыты: 21.05.2020).
19. С кого взять налог на кино? Инициатива Украины и опыт Франции, Польши, Чехии [Электронды ресурс] // *Media Resources Management [web-сайт]*. – URL: <https://mrm.ua/ru/article/193> (қарау уақыты: 21.05.2020).
20. Экспорт французской кинопродукции и поддержка кинематографа других стран [Электронды ресурс]. // Министерство Европы и иностранных дел Франции [Ресми сайт]. – URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politique-etrangere/sotrudnichestvo-v-oblasti-kul-tury/les-domaines-d-action-de-la-diplomatie-culturelle/article/exporter-le-cinema-francais-et-soutenir-les-cinemas-du-monde> (қарау уақыты: 21.05.2020).

21. Головецкий Н. Я., Туманов А. И. Государственный протекционизм в сфере кинематографии России // Вестник Евразийской науки. – 2018. – № 3. Том 10. – С. 15.

22. Кино көрсетуді жүзеге асыратын ұйымдар қызметі [Электронды ресурс]. // Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті [Ресми сайт]. – 2019. – URL: <https://stat.gov.kz/official/industry/21/statistic/7> (қарау уақыты: 25.05.2020).

23. Динамика расходов государственного бюджета за 2017-2019 годы [Электронды ресурс] // Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігінің [Ресми сайт]. – URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mcs/documents/details/28951?lang=ru> (қарау уақыты: 01.07.2020).

24. «Кинематография туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 3 қаңтардағы Заңы [Электронды ресурс]. // Әділет [web-портал]. – 2019. – URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000212> (қарау уақыты: 15.04.2020).

25. Культура в России 2012-2019 [Электронды ресурс] // Министерство культуры Российской Федерации [web-сайт]. – URL: <https://www.mkrf.ru/activities/reports/index.php> (қарау уақыты: 02.07.2020)

26. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 15 наурыздағы № 113 қаулысы. Ұлттық киноны қолдау мемлекеттік орталығын құру туралы [Электронды ресурс]. // Әділет [web-портал]. – 2019. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000113> (қарау уақыты: 15.04.2020).

27. Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің м.а. 2019 жылғы 15 наурыздағы № 64 бұйрығы. «Ұлттық фильмдер деп танылуға үмітті киножобаларды шығару бойынша мемлекеттік қаржылық қолдау көрсету үшін оларды іріктеу қағидаларын бекіту туралы» [Электронды ресурс]. // Әділет [web-портал]. – 2019. – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1900018405> (қарау уақыты: 16.04.2020).

28. Нисневич Ю. А. Открытость, прозрачность и подотчетность государственного управления [Электронды ресурс] // Национальный исследовательский институт: Высшая школа экономики [web-сайт]. – URL: <https://www.hse.ru/data/2010/11/09/1223230150/%.pdf> (қарау уақыты: 14.04.2020).

29. 2019 жылы мемлекет тарапынан қаржыландыру үшін мақұлданған киножобалар [Электронды ресурс] // Ұлттық киноны мемлекеттік қолдау орталығы [web-сайт]. – URL: <https://kazakhcinema.kz/kz/memlekettik-oldau/2019-zhyly-memleket-tarapynan-arzhylandyru-shin-maldanan-kinozhobalar/> (қарау уақыты: 14.04.2020).

30. Как карантин «режет» бюджеты казахстанских кинокартин [Электронды ресурс] // Республиканский деловой еженедельник Курсив [web-сайт]. – URL: <https://kursiv.kz/news/biznes/2020-04/kak-karantin-rezhet-byudzhetu-kazakhstanskikh-kinokartin> (қарау уақыты: 25.05.2020).

31. Как зарабатывает киноиндустрия в Казахстане [Электронды ресурс] // Информационное агентство «Капитал» [web-сайт]. – URL: <https://kapital.kz/business/80476/kak-zarabatyvayet-kinoindustriya-v-kazakhstane.html> (қарау уақыты: 03.07.2020).

32. Оправдываются ли потраченные деньги налогоплательщиков на отечественное кино [Электронды ресурс] // «Хабар» агентігі [web-сайт]. – URL: <https://khabar.kz/ru/news/obshchestvo/item/125517-opravdyvayutsya-li-potrachennye-dengi-nalogoplatelshchikov-na-otechestvennoe-kino>. (қарау уақыты: 03.07.2020).

REFERENCES

1. Marijke de Valck. (2014), “Supporting art cinema at a time of commercialization: Principles and practices, the case of the International Film Festival Rotterdam”, *Poetics*, No. 42, pp. 40–59
2. Maklyuen, M. (2003), “Ponimanie media: vneshnie rasshireniya cheloveka. Moscow (In Russian)
3. Delyoz, Zh. (1983), “Kino”, 318 p. (In Russian)
4. Blumer, H. (1933), “Movies and conduct”, N.Y., Macmillan, pp. 257 p.
5. Zhabskiy, M. I. (2018), “Kinoproizvodstvo v postsovetskoi Rossii: sem’ faktorov investitsionnogo riska”, *Sotsiologicheskie issledovaniya*, No. 4, pp. 127–138 (In Russian).
6. Evmenov, A. D. and Danilov, P. V. (2016), “Problemy i perspektivy razvitiya rossiiskogo kinoobrazovaniya”, *Peterburgski ekonomicheski jurnal*, No.1, pp. 6–11 (In Russian).

7. Smirnov, K. B. (2019), “Sovershenstvovanie form gosudarstvennoi podderjki otechestvennyh proizvoditelei kinoprodukcii”, dis. na kand. ekonom. nauk. Spb. (In Russian), 197 p.
8. Malyshev, A. V. (2019), “Kinoindustria kak sektor «kreativnyh industrii»: zadachi diversificirovannogo podhoda”, *Kreativnaia ekonomika*. Vol. 13, No. 7. Pp. 1401–1410 (In Russian).
9. Nogerbek, B. and Nogerbek, B. (2014), “Kazahskoe igrovoe kino: ekrano-folklornye traditcii i obraz geroia”. Monograph, Almaty, 422 p. (In Russian).
10. Abikeeva, G. (2001), “Kino Centralnoi Azii (1990-2001)”, Almaty, 342 p. (In Russian).
11. Kylyshbaeva, B. N. and Boreski, O. M. (2019), “Metodologicheskie podhody v izuchenii sotciokulturnoi realnosti v zerkale kazahstanskogo kino”, *Vestnik KazNU. Seria psihologii i sotsiologii*, Vol. 69, No. 2, pp. 143–151 (In Russian)
12. Urazbaeva, Sh. N. (2018), “Zamanaui qazaq kinosyndagy genderdin reprezentasiyas (1991-2016)”, *Filosofia doktory (PhD) dis.*, Almaty, 145 p. (in Kazakh)
13. Tuyakbaeva, A. Sh. (2018), “Qazaq kino onerindegi salt-dasturler men ruhani qundylyqtardyn korinisi”, *Filosofia doktory (PhD) dis.*, Almaty, 136 p. (in Kazakh)
14. Sedyh, Y. (2017), “Kinoindustria Rossii”, available at: <https://dcenter.hse.ru> (Accessed: May 07, 2020) (In Russian).
15. Danilov, P. V. and Rtishcheva, T. V. (2015), “Osobennosti gosudarstvennogo regulirovaniya razvitiya kinematografii v stranah Severnoi Ameriki”, *Peterburgskii ekonomicheskii zhurnal*, No. 4, pp. 48–55 (In Russian).
16. Antonov, P. (2009), “Kinobiznes v SShA i Rossii: strategya, istoria i perspektivy”, *Ekonomicheskii zhurnal*, pp. 134–142 (In Russian).
17. “Kinobiznes”, *Informatsionnyi portal dlya professionalov kinobiznesa*, available at: <https://www.proficinema.ru/guide/index.php> (Accessed: May 20, 2020) (In Russian).
18. Zaharova, M. B. (2018), “Gosudarstvennaya politika Fransii kak instrument sohraneniya national'nogo mediaprodukta v epohu globalizatsii i tsifrovoy revolyutsii”, *Mediaskop*, Vol. 1, available at: <http://mediascope.ru/2412> (Accessed: May 21, 2020) (In Russian).
19. “S kogo vzjat' nalog na kino? Iniciativa Ukrainy i opyt Francii, Pol'shi, Chehii”, *Media Resources Management*, available at: <https://mrm.ua/ru/article/193> (Accessed: May, 21, 2020) (In Russian).
20. “Eksport frantsuzskoi kinoprodukcii i podderzhki kinematografa drugih stran”, available at: <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politique-etrangere/sotrudnichestvo-v-oblasti-kul-tury/les-domaines-d-action-de-la-diplomatie-culturelle/article/exporter-le-cinema-francais-et-soutenir-les-cinemas-du-monde> (Accessed: May, 21, 2020) (In Russian).
21. Goloveski, N. Ia. and Tumanov A. I. (2018), “Gosudarstvennyi proteksionizm v sfere kinematografii Rosii”, *Vestnik Evraziiskoi nauki*, Vol. 10, No 3, p. 15 (In Russian).
22. “Kino korsetudi juzege asyratyn uymdar qyzmeti”, available at: <https://stat.gov.kz/official/industry/21/statistic/7> (Accessed: May, 25, 2020) (In Kazakh).
23. “Dinamika rashodov gosudarstvennogo byudzhetta za 2017-2019 gody”, *Qazaqstan Respublikasy Madeniet jane sport ministriginin resmi internet-resursy*, available at: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mcs/documents/details/28951?lang=ru> (Accessed: July, 1, 2020) (In Russian).
24. “«Kinematografia turaly» Qazaqstan Respublikasynyń 2019 jylgy 3 qantardaǵy Zańy” (2019), available at: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000212> (Accessed April, 15, 2020) (In Kazakh).
25. “Kul'tura v Rossii 2012-2019”, *Ministerstvo kul'tury Rossijskoj Federacii*, available at: <https://www.mkrf.ru/activities/reports/index.php> (Accessed: July, 2, 2020) (In Russian).
26. “Qazaqstan Respublikasy Ukimetinín 2019 jylgy 15 nauryzdagy № 113 qaulysy. Ultyq kinony qoldau memlekettik ortalygyn quru turaly (2019)”, available at: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000113> (Accessed: April, 15, 2020) (In Kazakh).
27. “Qazaqstan Respublikasy Madeniet jane sport ministrinin m.a. 2019 jylgy 15 nauryzdagy № 64 buirygy. «Ultyq filmder dep tanyluga umitti kmojobalardy shygaru boiynsha memlekettik qarjylyq qoldau korsetu ushin olardy irikteu qagıdalaryn bekıtu turaly»” (2019), available at: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1900018405> (Accessed: April, 16, 2020) (In Kazakh).

28. Nisnevich, Iy. A., “Otkrytost’, prozrachnost’ i podotchetnost’ gosudarstvennogo upravleniya”, available at: <https://www.hse.ru/data/2010/11/09/1223230150/%.pdf> (In Russian).

29. “2019 zhyly memleket tarapynan qarzhylandyru ushin makuldangan kinozhobalar”, Ulttyq kimony memlekettik qoldau ortalygynyn resmi internet-resursy, available at: <https://kazakhcinema.kz/kz/memlekettik-oldau/2019-zhyly-memleket-tarapynan-arzhylandyru-shin-maldanan-kinozhobalar/> (Accessed: April, 14, 2020) (In Kazakh).

30. “Kak karantin «rezhet» byudzhety kazakhstanskih kinokartin”, Respublikanskii delovoi ezhenedel’nik Kursiv, available at: <https://kursiv.kz/news/biznes/2020-04/kak-karantin-rezhet-byudzhety-kazakhstanskih-kinokartin> (Accessed: May, 25, 2020) (In Russian).

31. “Kak zarabatyvaet kinoindustriya v Kazahstane”, Informatcionnoe agentstvo «Kapital», available at: <https://kapital.kz/business/80476/kak-zarabatyvayet-kinoindustriya-v-kazahstane.html> (Accessed: July, 3, 2020) (In Russian).

32. “Opravdyvajutsja li potrachennye den’gi nalogoplatel’shnikov na otechestvennoe kino”, «Habar» agenttigi, available at: <https://khabar.kz/ru/news/obshchestvo/item/125517-opravdyvayutsya-li-potrachennye-dengi-nalogoplatelshchi-kov-na-otchestvennoe-kino>. (Accessed: July, 3, 2020) (In Russian).

SUMMARY

In the article the author considers the importance and topical issues of state support and financing of the development of Kazakhstan’s cinematography. The need for the development of cinematography as a sector of the economy, the expansion of the share of domestic films in the film market was justified.

ТҮЙІНДЕМЕ

Мақалада автор қазақстандық кинематографияны дамытудағы мемлекеттік қолдау мен қаржыландырудың маңызы мен өзекті мәселелерін қарастырады. Экономиканың бір саласы ретінде кинематографияны дамытудың, кинонарықтағы отандық фильмдердің үлесін арттырудың қажеттілігі негізделді.

РЕЗЮМЕ

В статье автор рассматривает важность и актуальные вопросы государственной поддержки и финансирования развития казахстанского кинематографа. Обоснована необходимость развития кинематографии как сектора экономики, увеличения доли отечественных фильмов на кинорынке.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРЕ

Манақбаева Айгерім Бөкейханқызы – докторант Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан, Нур-Султан, Республика Казахстан, e-mail: aigerim_mb@mail.ru